21/03/2019

Κλῖμαξ, Λόγος 6, περὶ Μνήμης Θανάτου

/ Ορθόδοξες Προβολές

ΠΡΙΝ ΑΠΟ κάθε λόγο προηγεῖται ἡ σκέψις. Ἔτσι καὶ ἡ μνήμη τοῦ θανάτου καὶ τῶν ἁμαρτιῶν μας προηγεῖται ἀπὸ τὰ δάκρυα καὶ τὸ πένθος. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἐτοποθετήσαμε στὴν φυσική τους θέσι καὶ σειρὰ τοῦ λόγου.

2. Ἡ μνήμη τοῦ θανάτου εἶναι καθημερινὸς θάνατος. Καὶ ἡ μνήμη τῆς ἐξόδου μας ἀπὸ τὴν ζωὴ αὐτή, εἶναι συνεχὴς στεναγμός.

3. Ἡ δειλία τοῦ θανάτου εἶναι φυσικὸ ἰδίωμα τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ὁποῖον ὀφείλεται στὴν παρακοὴ τοῦ Ἀδάμ. Ὁ τρόμος ὅμως τοῦ θανάτου ἀποδεικνύει ὅτι ὑπάρχουν ἁμαρτίες γιὰ τὶς ὁποῖες δὲν ἐδείχθηκε μετάνοια.

4. Δειλιάζει ὁ Χριστὸς ἐμπρὸς στὸν θάνατο, ἀλλὰ δὲν τρέμει, γιὰ νὰ δείξῃ καθαρὰ τὰ ἰδιώματα τῶν δυό Του φύσεων (θείας καὶ ἀνθρώπινης).

5. Ὅπως ὁ ἄρτος εἶναι ἀναγκαιότερος ἀπὸ κάθε ἄλλη τροφή, ἔτσι καὶ ἡ σκέψις τοῦ θανάτου ἀπὸ κάθε ἄλλη πνευματικὴ ἐργασία.

6. Ἡ μνήμη τοῦ θανάτου σ᾽ αὐτοὺς ποὺ ζοῦν στὸ Κοινόβιο δημιουργεῖ κόπους,

λεπτολόγησι τῶν ἁμαρτιῶν τους καὶ γλυκειὰ ὑποδοχὴ τῶν «ἀτιμιῶν». Ἐνῷ στοὺς ἡσυχαστὰς ποὺ ζοῦν μακρυὰ ἀπὸ θορύβους προξενεῖ ἀπελευθέρωσι ἀπὸ βιοτικὲς φροντίδες, ἀδιάλειπτη προσευχὴ καὶ φυλακὴ τοῦ νοῦ – ἀρετὲς ποὺ εἶναι καὶ μητέρες καὶ θυγατέρες τῆς μνήμης τοῦ θανάτου.

7. Ὅπως ξεχωρίζει ὁ κασσίτερος ἀπὸ τὸ ἀσήμι, ὅσο καὶ ἂν ὁμοιάζουν ἐξωτερικά, ἔτσι εἶναι καταφανὴς καὶ ἔκδηλη στοὺς διακριτικοὺς ἡ φυσικὴ ἀπὸ τὴν παρὰ φύσιν δειλία τοῦ θανάτου.

8. Ἀληθὴς ἀπόδειξις ἐκείνων ποὺ μὲ ὅλη τους τὴν καρδιὰ συναισθάνονται καὶ ἐνθυμοῦνται τὸν θάνατο εἶναι ἡ θεληματικὴ ἀπροσπάθεια πρὸς κάθε κτίσμα καὶ ἡ τελεία ἀπάρνησις τοῦ ἰδίου θελήματος.

Ἐκεῖνος ποὺ καθημερινὰ περιμένει τὸν θάνατο εἶναι ὁπωσδήποτε δόκιμος καὶ σπουδαῖος ἀγωνιστής. Ἐνῷ ἐκεῖνος ποὺ τὸν ἐπιθυμεῖ κάθε ὥρα εἶναι ἅγιος.

9. Δὲν εἶναι πάντοτε καλὴ ἡ ἐπιθυμία τοῦ θανάτου. Ὑπάρχουν βέβαια ἐκείνοι ποὺ ἁμαρτάνουν συνεχῶς παρασυρόμενοι ἀπὸ τὴν κακὴ συνήθεια καὶ οἱ ὁποῖοι ζητοῦν μὲ ταπείνωσι τὸν θάνατο (γιὰ νὰ παύσουν πλέον νὰ ἁμαρτάνουν).

Ὑπάρχουν ὅμως καὶ αὐτοὶ ποὺ δὲν ἀποφασίζουν νὰ μετανοήσουν καὶ ποὺ ἐπικαλοῦνται τὸν θάνατο ἀπὸ ἀπελπισία.

Εἶναι ἀκόμη καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν τὴν ὑπερήφανη ἰδέα γιὰ τὸν ἑαυτό τους ὅτι ἔγιναν ἀπαθεῖς, καὶ ἄρα δὲν φοβοῦνται πλέον τὸν ἐρχομὸ τοῦ θανάτου.

Ὑπάρχουν τέλος καὶ ἄλλοι -ἐὰν βέβαια ὑπάρχουν τέτοιοι καὶ στὴν ἐποχή μας- οἱ ὁποῖοι ἐπιζητοῦν νὰ ἐκδημήσουν (πρὸς Κύριον), διότι τοὺς παρακινεῖ ἡ μυστικὴ ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

10. Μερικοὶ εὐσεβεῖς ἔχουν τὴν ἀπορία καὶ ζητοῦν νὰ μάθουν, γιατί ἄραγε, ἀφοῦ τόσο πολὺ μᾶς εὐεργετεῖ ἡ μνήμη τοῦ θανάτου, ὁ Θεὸς μᾶς ἀπέκρυψε τὴν ὥρα του, χωρὶς νὰ καταλαβαίνουν ὅτι μὲ αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν τρόπο ὁ Θεὸς ἐπιτυγχάνει θαυμάσια τὴν σωτηρία μας!

Διότι κανεὶς δὲν θὰ προσερχόταν ἀμέσως στὸ βάπτισμα ἢ στὴν μοναχικὴ πολιτεία, ἐὰν ἐγνώριζε τὴν ὥρα τοῦ θανάτου του. Θὰ περνοῦσε ὅλες τὶς ἡμέρες τῆς ζωῆς του μέσα στὴν ἁμαρτία καὶ μόνο ὅταν πλησίαζε ἡ ὥρα τοῦ θανάτου του θὰ ἔτρεχε πρὸς τὸ βάπτισμα καὶ τὴν μετάνοια. Ἐφ᾽ ὅσον ὅμως θὰ εἶχε ζυμωθῆ μὲ τὴν κακία, ἀπὸ τὴν μακροχρόνια συνήθεια, θὰ ἔμενε τελείως ἀδιόρθωτος.

11. Ὅταν πενθῆς γιὰ τὶς ἁμαρτίες σου, μὴν ἀκούσης ποτὲ τὸν «κύνα» ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος σοῦ παρουσιάζει τὸν Θεὸν φιλάνθρωπο. Διότι ὁ σκοπός του εἶναι νὰ βγάλη

ἀπὸ μέσα σου τὸ πένθος καὶ τὸν «ἄφοβον φόβο» (1). Μὴν τὸν ἀκούσῃς, παρὰ μόνο ὅταν τυχὸν ἰδῇς τὸν ἑαυτόν σου νὰ παρασύρεται σὲ βαθειὰ ἀπόγνωσι.

12. Αὐτὸς ποὺ θέλει νὰ διατηρῇ πάντοτε μέσα του τὴν μνήμη τοῦ θανάτου καὶ τῆς Κρίσεως τοῦ Θεοῦ, ἐνῷ συγχρόνως ἀφίνει τὸν ἑαυτό του νὰ περισπᾶται σὲ φροντίδες καὶ μέριμνες ὑλικές, ὁμοιάζει μὲ ἐκεῖνον ποὺ ἐνῷ κολυμβᾶ, θέλει ταυτόχρονα νὰ κτυπᾶ παλαμάκια.

13. Ἡ ζωηρὰ μνήμη τοῦ θανάτου ὀλιγοστεύει τὰ φαγητά. Καὶ ὅταν περικόπτωνται μὲ ταπεινοσύνη τὰ φαγητά, κόπτονται μαζὶ καὶ τὰ πάθη.

14. Ἡ ἀναλγησία (σκληρότης) τῆς καρδιᾶς φέρνει πώρωσι στὸν νοῦ, καὶ τὰ πολλὰ φαγητὰ ξηραίνουν τὶς πηγὲς τῶν δακρύων. Ἡ δίψα καὶ ἡ ἀγρυπνία πιέζουν τὴν καρδιά. Καὶ ὅταν πιεσθῇ ἡ καρδιά, ἐκπηδοῦν τὰ δάκρυα.

15. Αὐτὰ ποὺ εἴπαμε, στοὺς γαστριμάργους φαίνονται σκληρά, ἐνῷ στοὺς ὀκνηροὺς ἀπίστευτα. Ὁ «πρακτικός» ὅμως ἄνθρωπος θὰ τὰ δοκιμάσῃ καὶ θὰ τὰ βρῇ μὲ προθυμία. Αὐτὸς ποὺ θὰ τὰ βρῇ καὶ θὰ τὰ γευθῇ, θὰ χαμογελάσῃ ἱκανοποιημένος. Ἐνῷ ἐκεῖνος ποὺ ἀκόμη τὰ ἀναζητεῖ, θὰ σκυθρωπάσῃ περισσότερο.

16. Οἱ Πατέρες ὁρίζουν ὅτι ἡ τελεία ἀγάπη εἶναι «ἄπτωτος», (διότι μᾶς προστατεύει ἀπὸ κάθε πτῶσι). Παρόμοια καὶ ἐγὼ ὁρίζω ὅτι ἡ τελεία συναίσθησις τοῦ θανάτου εἶναι «ἄφοβος», (διότι μᾶς ἀπαλλάσσει ἀπὸ κάθε ἄλλο φόβο).

17. Ὁ νοῦς τοῦ «πρακτικοῦ» μπορεῖ νὰ ἀσκῇ πολλῶν εἰδῶν ἐργασίες. Νὰ σκέπτεται δηλαδὴ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν Θεόν, νὰ ἐνθυμῆται τὸν Θεόν, νὰ ἐνθυμῆται τὴν οὐράνιο βασιλεία, νὰ ἐνθυμῆται τὸν ζῆλο τῶν Μαρτύρων, νὰ ἐνθυμῆται ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι πανταχοῦ παρών, ὅπως ὁ Ψαλμῳδὸς ποὺ ἔλεγε, «προωρώμην τὸν Κύριον» κ.λπ.

Ἀπὸ μεγάλες ἐργασίες ἀρχίσαμε, (ὅπως εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ), καὶ καταλήξαμε σ᾽ αὐτὲς ποὺ μᾶς προστατεύουν ἀπὸ πτώσεις, (ὅπως εἶναι ὁ φόβος τῆς κολάσεως).

18. Κάποια φορὰ ἕνα Αἰγύπτιος μοναχὸς μοῦ διηγήθηκε τὰ ἑξῆς: «Ἀφ᾽ ὅτου παγιώθηκε δυνατὰ μέσα στὴν καρδιά μου ἡ μνήμη τοῦ θανάτου, (δὲν εἶχα καθόλου ὄρεξι γιὰ φαγητό). Καὶ κάποτε ποὺ χρειάσθηκε νὰ παρηγορήσω λίγο τὸ πήλινο σῶμα μου. Ἡ μνήμη αὐτὴ σὰν δικαστὴς μοῦ τὸ ἀπηγόρευσε. Καὶ τὸ πλέον ἀξιοθαύμαστο εἶναι ὅτι, παρ᾽ ὅλο ποὺ προσεπάθησα, δὲν κατόρθωσα νὰ τὴν ἀποδιώξω».

19. Ἕνας ἄλλος ποὺ ἀσκήτευε ἐδῶ στὴν περιοχὴ ποὺ ὀνομάζεται Θολᾶς, πολλὲς φορὲς μὲ τὴν σκέψι τοῦ θανάτου ἐγινόταν ἐκτὸς ἑαυτοῦ. Καὶ σὰν λιπόθυμο ἢ

ἐπιληπτικὸ τὸν ἀνεσήκωναν, ἀναίσθητο σχεδόν, οἱ ἐκεῖ εὑρισκόμενοι ἀδελφοί.

20. Δὲν θὰ παραλείψω νὰ σοῦ παρουσιάσω καὶ τὴν ἱστορία τοῦ Ἡσυχίου τοῦ Χωρηβίτου. Αὐτὸς ζοῦσε ἀμελέστατα χωρὶς τὸ παραμικρὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ψυχή του. Κάποτε λοιπὸν συνέβη νὰ ἀσθενήση βαρύτατα καὶ νὰ φθάση στὸ σημεῖο, ὥστε ἐπὶ μία ὥρα ἀκριβῶς νὰ φαίνεται ὅτι ἀπέθανε.

Συνῆλθε ὅμως πάλι, ὁπότε μᾶς ἱκετεύει ὅλους νὰ φύγωμε ἀμέσως. Καὶ ἀφοῦ ἔκτισε τὴν πόρτα τοῦ κελιοῦ του, ἔμεινε κλεισμένος μέσα δώδεκα χρόνια, χωρὶς νὰ ὁμιλήση καθόλου μὲ κανένα. Ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα δὲν γευόταν τίποτε ἄλλο, ἐκτὸς ἀπὸ ψωμὶ καὶ νερό. Καθόταν μόνο ἐκστατικὸς ἐμπρὸς σὲ ἐκεῖνα ποὺ εἶδε στὴν ἔκστασί του. Τόσο πολὺ σκεπτικός, ὥστε ποτὲ πλέον δὲν ἄλλαξε ἡ ἔκφρασίς του. Καὶ πάντοτε σὰν ἀφηρημένος, χύνοντας ἀθόρυβα καὶ συνεχῶς θερμὰ δάκρυα.

Μόνο ὅταν πλησίασε ἡ ὥρα τοῦ θανάτου του, ἀποφράξαμε τὴν πόρτα καὶ εἰσήλθαμε μέσα. Καὶ ἀφοῦ πολὺ τὸν παρακαλέσαμε, τοῦτο μόνο εἶπε: «Συγχωρῆστε με, ἀδελφοί. Αὐτὸς ποὺ ἐγνώρισε τί σημαίνει μνήμη θανάτου, δὲν θὰ μπορέση ποτὲ πλέον νὰ ἁμαρτήση». Ἐμεῖς ἐθαυμάζαμε βλέποντάς τον ἄλλοτε ἀμελέστατο νὰ ἔχη μεταμορφωθῆ τόσο ἀπότομα μὲ τὴν μακαριστὴ αὐτὴ ἀλλαγὴ καὶ μεταμόρφωσι. Καὶ ἀφοῦ τὸν ἐθάψαμε μὲ εὐλάβεια στὸ κοιμητήριο ποὺ εὑρίσκεται κοντὰ στὸ κάστρο, ὕστερα ἀπὸ μερικὲς ἡμέρες ἀναζητήσαμε τὸ ἅγιό του λείψανο, ἀλλὰ δὲν τὸν εὑρήκαμε. Μὲ τὸ θαυμαστὸ αὐτὸ σημεῖο ὁ Κύριος ἐπληροφόρησε πόσο εὐάρεστα δέχθηκε τὴν ἐπιμελημένη καὶ ἀξιέπαινη μετάνοιά του, ὅλους ἐκείνους ποὺ θὰ ἀπεφάσιζαν νὰ διορθωθοῦν, ὕστερα καὶ ἀπὸ πολλὴ ἀκόμη ἀμέλεια.

21. Μερικοὶ θεωροῦν ὅτι ἡ θαλασσία ἄβυσσος δὲν ἔχει ὅρια. Καὶ τὴν ὀνομάζουν περιοχὴ ἀπύθμενον. Παρόμοια καὶ ἡ σκέψις τοῦ θανάτου δημιουργεῖ στὴν ψυχὴ τέτοια κατάστασι, ὥστε καὶ ἡ ἀγνότης καὶ ἡ ἐν γένει πνευματικὴ ἐργασία νὰ παρουσιάζεται ἄφθαστος, (χωρὶς τέρμα δηλαδή). Αὐτὸ τὸ ἐπιβεβαιώνει καὶ ὁ προηγούμενος Ὅσιος. Ὅσοι τὸν μιμοῦνται, προσθέτουν φόβο στὸν φόβο, ἀκατάπαυστα, μέχρις ὅτου ἐξαντληθῆ καὶ αὐτὴ ἡ δύναμις τῶν ὀστῶν τους.

22. Ἂς βεβαιωθοῦμε ὅτι καὶ τοῦτο εἶναι δῶρον Θεοῦ, μέσα σε ὅλα τὰ ἀγαθά Του. Ἀρκεῖ νὰ σκεφθοῦμε ὅτι πολλὲς φορές, ἂν καὶ πλησιάζομε σὲ τάφους, εἴμαστε ἀδάκρυτοι καὶ ἀσυγκίνητοι. Ἐνῷ ἀντίθετα πολλὲς φορές, χωρὶς νὰ ἀντικρύζωμε κάτι παρόμοιο, κατανυσσόμεθα.

23. Ὅποιος νεκρώθηκε γιὰ ὅλα τὰ γήϊνα, αὐτὸς ἐνθυμεῖται τὸν θάνατο. Ἐκεῖνος ὅμως ποὺ διατηρεῖ μαζί τους δεσμοὺς δὲν εὐκαιρεῖ γιὰ κάτι τέτοιο, ἀφοῦ ἄλλωστε μὲ τὴν συμπεριφορά του γίνεται ὁ ἴδιος ἐχθρὸς τοῦ ἑαυτοῦ του.

24. Μὴ θέλης νὰ δείχνης σὲ ὅλους μὲ λόγια τὴν ἀγάπη σου, ἀλλὰ καλύτερα ζήτει

ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ τοὺς τὴν φανερώση ἐκεῖνος μὲ τρόπο μυστικό. Διαφορετικὰ δὲν θὰ σοῦ ἐπαρκέση ὁ χρόνος καὶ γιὰ συνομιλίες καὶ γιὰ κατάνυξι.

25. Μὴν ἀπατᾶσαι, ἀνόητε ἐργάτη, ὅτι μὲ τὸν ἑπόμενο χρόνο θὰ ἀναπληρώσης τὸν χρόνο ποὺ ἔχασες. Διότι καὶ τῆς κάθε ἡμέρας ὁ χρόνος δὲν ἐπαρκεῖ ὥστε νὰ ἐκπληρώσωμε ὅπως πρέπει τὶς καθημερινές μας ὑποχρεώσεις πρὸς τὸν Δεσπότη.

26. Δὲν εἶναι δυνατόν, εἶπε κάποιος, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ περάσουμε μὲ εὐλάβεια τὴν σημερινὴ ἡμέρα, ἐὰν δὲν τὴν λογαριάσωμε σὰν τὴν τελευταία τῆς ζωῆς μας. Καὶ εἶναι ἀξιοθαύμαστο, ὅτι κάτι παρόμοιο ἐξέφρασαν καὶ οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι, οἱ ὁποῖοι ἐχαρακτήρισαν τὴν φιλοσοφία «μελέτη θανάτου».

Βαθμὶς ἕκτη! Ὅποιος τὴν ἀνέβηκε, δὲν πρόκειται πλέον νὰ ἁμαρτήση, ἐφ᾽ ὅσον ἀσφαλῶς εἶναι ἀληθινὸς ὁ λόγος ἐκεῖνος τῆς Γραφῆς: «Μιμνήσκου τὰ ἔσχατά σου, καὶ εἰς τὸν αἰώνα οὐ μὴ ἁμάρτης» (Σόφ. Σειρὰχ ζ΄ 36).

———-

1. Τί ἐννοεῖ μὲ τὴν ἔκφρασι αὐτὴ γίνεται κατανοητὸ ἀπὸ αὐτὸ ποὺ ἀναφέρει κατόπιν στὴν παράγραφο 16.

Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης, τῆς Κλίμακος

Ἔκδοση Ἱ. Μ. Παρακλήτου, 1999 (www. nektarios.gr)

Εκ του ορθοδόξου ιστοτόπου του Ιερού Ναού Αγίας Ζώνης Πατησίων